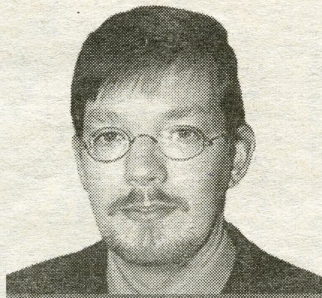


Tudengitele enam vabadust

► Eestis on liiga vähe kõrgkoolilõpetajaid ja liiga vähe akadeemilise teaduskraadiga inimesi. Järelikult tuleb ülikoolidesse vastuvõttu vähendada. Sellise, küllalt paradoksaalse tulemuseni jõudis Eesti kõrghariduse olukorda vaagides Tartu Ülikooli prorektor Volli Kalm (EPL, 23.10.) ning sama seisukohta näib jagavat ka riigitegelikkuse vähendamist pooldav valitsus.

Enne järeldusi visakem pilk statistikale: üliõpilaste arv Eestis ei ole teiste riikidega võrreldes kõrge. Eestis on 100 000 elaniku kohta erinevates kõrgkoolides õppijaid 2810. Seda on küll rohkem kui Leedus ja Lätis, aga märgatavalt vähem kui põhja- ja läänenaabritel. Soomes on vastav näitaja 4171 ja Euroopa Liidu keskmine 3299.

PIGEM VAJAME ROHKEM KÕRGHARIDUSEGA INIMESI. Statistika selgub ka, et kuigi üliõpilaste arv on viimasel kümnendil peaaegu kahe kolmandiku võrra kasvanud, on see enamasti tingitud rakendusliku kõrghariduse levikust. 1998. aastal vastuvõetud üliõpilaste peaaegu pooled alustasid õpinguid diplomi- ja selgelt väiksem osa bakalaureuseõppes; ülejäänud asusid taotlema magistri- või doktorikraadi. Rakendusliku kõrghariduse häda ei ole õppurite vähesuses,



MIKKO LAGERSPETZ,
Humanitaarinstituudi rektor

vaid nende ühekülgses suundumuses majandus- ja juuraõppele. Bakalaureusekraadi sooritanute arv on aga tegelikult isegi langenud (1995. aastal 2546; 1998. aastal 2281).

Kardetavasti on haridusministeerium asunud seisukohale, et rakenduslikku kõrgharidust tuleb akadeemilise arvelt laiendada. Kõne all on muidugi riiklik koolitustellimus. Argumendina tuuakse tööturu vajadused. Lähutakse oletusest, nagu saaks tööturu vajadusi kitsa eriala lõikes aastaid ette planeerida. Usun, et siin on tegemist teistest riigikorrast pärit suhtumisega.

Kiiresti muutuv ühiskonnas vajab ka tööturg laia ettevalmistusega haritlasi, kes suudavad ootamatutes olukordades orienteeruda, pigem ise uusi küsimusi püstitada kui vanadele vanu

► Töötuks jäämise oht kummitab tulevikus pigem kitsa rakendusliku haridusega spetsialisti.

vastuseid anda. Vaja on inimesi, kes oskavad oma tegevuse laiematesse seostesse asetada – töötagu nad teadus- ja arendustegevuse, administratsiooni, hariduse või elu ja ühiskonna lahti mõtestamise vallas. Töötuks jäämise oht kummitab pigem kitsa rakendusliku haridusega spetsialiste. Tulevikus vajab Eesti akadeemilise kõrgharidusega isikuid mitte vähem, vaid rohkem.

KÕRGHARIDUS KIIRESTI KÄTTE? Selles ei tuleks aga näha tõendit üliõpilaste või haridussüsteemi ebaõnnestumist. Nii vajadus oma haridust finantseerida kui ka soov tööturul aegsasti kanda kinnitada suunab üliõpilasi palgatööle juba õpingute ajal. Pikem õpiaeg ei tähenda aga sugugi lapsepõlve pikendamist, vaid pigem vastupidi.

Soodsal puhul on tulemuseks põhjalikum akadeemiline küpsemine ning parem ettevalmistus edasist tööalast karjääri alustada. Halvimal puhul jääbki ülikool lõpetamata.

Kalmu üheks mureks on tasulise õppe levikuga kaasnenud õppeasutuste ja vastuvõttude kasv, mille tagajärjeks tema arvates on “nõuete alandamine ja osale õppijatele avanev võimalus teadmiste lüngad rahaga kinni maksta”. Kuna sellist olukorda möönab üks Eesti suurimaid tasulise ülikooliõppe pakkujaid, on kindlasti põhjust muret tunda ka üldsusel ja nendel ülikoolidel, kes sellist tagajärge vältimatuks ei pea.

Kas on võimalik teoks teha teistsugune nägemus akadeemilisest kõrgharidusest? Kus eesmärgiks ei ole plaani täitmine ja vahendiks üliõpilase ühelt kursuselt teisele lohistamine nõuete alandamise hinnaga, vaid mis arvestaks reaalsusega, et üliõpilane ise planeerib oma õpinguid ja elu? Kus üliõpilane täidab lõpetamiseks vajalikke nõudeid enda valitud tempos ja vahel ka töötab? Lääne- ja Põhja-Euroopas oleks sellist küsimust naljakas esitada, sedavõrd juurdunud on seal arusaam vabadusest kui kogu akadeemilisuse põhialusest. Selline nägemus on teostatav ka Eestis.